

*Хохол Тетяна,
студентка магістратури спеціальності «Країнознавство»
факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу,
співробітник НН Інституту євроінтеграційних досліджень
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

РЕЛІГІЙНО-ПОЛІТИЧНІ ЧИННИКИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті здійснюється спроба комплексно показати увесь спектр впливу політико-соціальних проблем на сучасний стан Європейського Союзу, а також з'ясувати роль і місце релігійно-конфесійних чинників у політиці організації, зокрема у плані євроінтеграції. Окрему увагу автор звертає на можливі наслідки кризи ЄС для України.

***Ключові слова:** Європейський Союз, мультикультуралізм, релігія, політична криза, ісламський чинник, Європа, міграційна криза, Україна.*

Постановка проблеми. Проблема взаємодії релігії та політики у сучасному світі – тема досить актуальна, особливо у світлі сучасних глобалізаційних процесів. Розвиток подій у Європейському Союзі на сьогодні яскраво демонструє тісне переплетення політичних та релігійно-цивілізаційних аспектів, які у комплексі формують загальну картину дійсності. Виклики та проблеми, з якими зіштовхується ЄС сьогодні, мають саме культурно-політичний та цивілізаційний характер і в значній мірі загрожують збереженню цілісності та єдності Союзу. Для України, яка заявила про свої наміри щодо вступу до ЄС, дуже важливим є врегулювання питань та вирішення проблем всередині організації як з політичної точки зору, так і з позиції загальноєвропейської безпеки.

Наукові дослідження. Дослідженням різних аспектів проблем і стану розвитку Європейського Союзу та Європи загалом займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Зокрема, це О. Шпенглер, Г. Терборн, В. Ньюмен, А. Маррі Ж.-П. Віллем, С. Хантінгтон, С. Зінько, А. Колесніченко, Ю. Седляр, В. Афанасьєвський, В. Лєтова, В. Малахов та інші.

Вклад основного матеріалу. Упродовж ХХ століття в наукових колах переважала ідея ослаблення ролі релігії в суспільному житті. Підґрунтям для такого бачення стали модернізація та секуляризація держав. З іншого боку, останні роки стали періодом повернення релігії в публічну політику в багатьох частинах світу. Цьому, зокрема, сприяла поява таких яскравих і непрогнозованих феноменів, як «теологія визволення», «моральна більшість» у США, релігійно-політичні рухи в Польщі, на Філіппінах і в низці ісламських країн. Багато політичних проблем набувають соціальний резонанс тільки внаслідок наділення їх релігійними смислами. На сьогодні заяви релігійних лідерів сприймаються як критерій істини, наслідком чого є вибір певної політичної стратегії та вектори масових настроїв і домінуючих оцінок у масовій свідомості. Не випадково, саме ці дві сфери – релігія і політика, проникаючи в соціальну тканину, структурують поведінку, спосіб мислення і способи рефлексії [1].

Релігія була і продовжує залишатися основою формування тих цінностей, які на даному етапі сповідують країни Європи. Зокрема, саме християнська релігія заклала початки розвитку ліберально-демократичних першооснов для інтеграційних процесів на континенті, що, у кінцевому підсумку, сприяло утворенню добре відомої організації – Європейського Союзу – по суті, унікальної за своєю природою та принципами функціонування спільноти держав. Вступ до лав цієї організації для будь-якої держави Європи (і неєвропейської держави зокрема, слідуючи принципам Копенгагенських критеріїв членства) означає визнання її як такої, що досягла у своєму розвитку ідеалів демократичного суспільства, з розвинутою ринковою економікою чи такою, яка готова докласти багато зусиль для розбудови демократії в цілому.

Висока відзнака конфесійного чинника в житті європейської спільноти випливає з досвіду минулого і сучасного. Протягом усієї історії Старого Світу релігії безпосередньо долучалися до формування держав-націй, були задіяні при витворенні тотожностей різного виду. Нині релігійний фактор активно задіяний у євроінтеграційних процесах. При цьому релігійна спадщина нерідко виступає чинником, що сприяє або перешкоджає інтеграції окремих країн до загальноєвропейських структур [2].

Найвідчутніше релігійний чинник дається взнаки під час розгляду питання про входження до складу Євросоюзу Туреччини. Не секрет, що чимало європейських політиків та пересічних європейців саме у мусульманській спадщині Туреччини бачать головну перешкоду подальшої інтеграції цієї країни до загальноєвропейських структур. Сама належність Туреччини до мусульманського світу нерідко викликає підозри, пов'язані з проблемою ісламського екстремізму та болючим питанням дотримання спільних для країн ЄС демократичних цінностей [2].

Впродовж останніх років заяви про зіткнення на міжнаціональному та релігійному ґрунті стали звичайним явищем для країн ЄС. Іммігранти з мусульманських країн дедалі частіше заявляють про себе як про силу, яку слід враховувати, і тим самим викликають протести з боку європейців. Парламенти європейських країн різними способами та методами завзято прагнуть нав'язати мусульманському населенню традиційні цінності жителів Старого Світу, що, в кінцевому підсумку, дають зворотний ефект у бік появи різких незадовольень і протестів. Ще 30 років тому багато європейців вбачали в мультикультуралізмі – ідеї суспільства, заснованого на відкритості і багатоплановості – вирішення соціальних проблем Європи. На сьогодні вони все частіше вважають його основною причиною багатьох проблем. По всій Європі посилюються ультраправі партії та політичні популісти – від нідерландської Партії свободи до французького Національного фронту [4]. В деяких містах справа доходила до жаклих актів насильства – таких, як бійня, яку влаштував Андерс Берінг Брейвік на норвезькому острові Утейя в 2011 році. Лише за 2016 рік було здійснено низку жаклих терактів (в Брюсселі – березень, у французькій Ніцці – липень). А також теракт у Парижі – в листопаді 2015 року.

Сучасний стан справ у Європейському Союзі зачіпає зокрема інтереси України. Прагнення вступу до лав даної організації було заявлене ще в далекому 1994 році й наразі з підписанням Угоди про асоціацію (2014р.) триває процес адаптації українського законодавства до стандартів ЄС. Поширення євроскептицизму, мігранти, кризові явища в ЄС гальмують процес української інтеграції до складу цієї організації, незважаючи на низку спільних цінностей (зокрема, релігійних).

В умовах розвитку глобалізації важливе врегулювання низки проблем в Європі, оскільки більшість з них стосуються нашої держави безпосередньо. Особливо небезпечними є саме проблеми з біженцями та тероризмом. Україна розташована в Південно-Східній частині Європи, в зоні, де перетинаються три геополітичні масиви – Євроатлантичний, Євразійський та Ісламський. Тому, зі свого боку, сучасний конфлікт на Сході України і незаконна анексія Криму стали викликом не тільки для нашої держави, але і для всієї архітектури європейської безпеки.

Релігія та політика – фактори, що тісно переплітаються на сьогодні в житті країн Євросоюзу. Велика кількість проблем і викликів, які постали перед членами цієї організації на даному етапі, являють собою своєрідний краш - тест для подальшого існування ЄС, перевірку на міцність та цілісність. Рецесія, міграційна криза, конфлікт з Росією, теракти, вихід Великобританії зі складу ЄС (Brexit) – далеко не повний список проблем, які не дають європейцям можливості «перевести дух» [3].

Висновки. Європейський Союз на даному етапі стоїть перед низкою серйозних викликів, які, в значній мірі, загрожують його цілісності. Занепад (або згасання – decline) Європи – саме це слово для означення подій, які наразі відбуваються у ЄС, використовує газета Financial Times (FT) [5]. Про що б не йшла мова – тероризм, міграцію і біженців, внутрішній екстремізм, цілісність єврозони, рівень безробіття, слабкий ріст економіки чи

навіть про оборону, – національні уряди та євровичовники дедалі більше змушують сумніватись у їх здатності виконувати свої безпосередні функції. Але суть всієї проблеми набагато глибша, оскільки мова йде про глобальний занепад, частиною якого є Європа. Мова йде про культурні, економічні, політичні та технологічні зміни західного суспільства в цілому. Вони можуть проявлятися по-різному, але всі вони руйнують звичний спосіб життя, підривають довіру населення до влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коцюруба К.О. Ісламський виклик європейській системі безпеки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kumu.edu.ua/vmv/v/p07/kocuruba.pdf>
2. Релігія та створення нової Європи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/religiya_ta_stvorennya_novoyi_evropi.html
3. Brent F. Nelsen, James L. Guth, and Brian Highsmith. Does Religion Still Matter? Religion and Public Attitudes toward Integration in Europe. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.furman.edu/academics/politicalscience/meet-our-faculty/Documents/Guth-Papers/Religion%20and%20Public%20Attitudes%20Toward%20Integration%20in%20Europe.pdf>
4. Multiculturalism in Europe. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nation.com.pk/columns/20-Feb-2014/multiculturalism-in-europe>
5. Financial Times. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ft.com>

Khokhol Tetyana. RELIGIOUS AND POLITICAL FACTORS OF EUROPEAN UNION MODERN DEVELOPMENT

This article attempts to comprehensively show the full range of political and social impact of problems on the current state of the European Union and clarify the role and place of religious and confessional factors in EU policy, especially in terms of European integration. Special attention is drawn to the possible consequences of the EU crisis for Ukraine.

Keywords: *European Union, multiculturalism, religion, political crisis, the Islamic factor in Europe, migration crisis, Ukraine.*